

Oskar Nedbal Jak Honza ke štěstí přišel

Jak Honza ke štěstí přišel

OBSAH BALETU

Je tomu již hodně dávno, kdy se v zapadlé české vsi narodil chudému kováři syn. Dali mu jméno po tátovi — Honza. Klouče rostlo jako z vody a když mu bylo pět let, tahal v kovárně měchy, a tím potahováním rostl a rostl jako bříza a silil jako dub.

I. jednání:

Když dorostl ve švarného jinocha, leckterá panna z vesnice po něm hlavu otočila. Ale Honzik, jak mu teď máma říkala, seděl jen doma, držel se máminy sukně a tátova řemesla a když se táta rozloučil navždycky s tímto světem, musel ho Honza zastat. V kovárně to klapalo jedna radost, ale pořád se nemohl odhodlat k tomu, aby si našel děvče. Děvčata za ním ke kovárně docházela, ale marně. Honza neměl o nic zájem, než o svou práci.

Něštětí nechozí po horách, ale po lidech, a tak potkalo i Honzu. Honzovi umřela máma.

I uvažoval co počít, bylo mu smutno samotnému. A tak se rozhodl, že se vydá do světa. Nějaký zlaták zůstal po rodičích a s tím si ve světě poradí, síly má dost a nějakou práci a také dovede. Tak sbalil své dědictví, zavřel kovárnu a vydal se do světa. Bylo to poprvé, kdy se Honza dostal na kraj dědiny a přišel k hlubokému lesu, přes který vedla cesta. Přijemný chlad a vůně lesa zlákaly Honzu k odpočinku. Usedl pod košatý dub, najedl se a jako obvykle, po jídle usnul. Mnoho snů provázelo jeho spánek, když tu najednou čísi ruka táhá zpod jeho hlavy ranec, na němž si ustlal. Honza vyskočí a už ve svých rukou drží dva ze tří lupičů.

Jak Honza ke štěstí přišel

Naštěstí třetí upadl, a tak jej Honza přišlápl nohou. Pěkně je spořádal, že teď tu všichni leží polomrtví jako bez dechu. Když se však má Honza k odchodu, škemrají, že by chtěli s ním, věrně že mu budou sloužit, ve světě se vyznají, kus jej již prošli. Honza si vyměnil veškerou poslušnost, oni přislíbili, a tak si plácli. Tak putovali světem, až došli do zvláštní země.

II. jednání:

Nerozuměli nikomu, a tak nezbyvalo nic jiného, nežli se dohovřit rukama. Byla to země, ve které vládla princezna, chytrá sice, ale ošklivá, takže jí žádný princ nechtěl. Zato byl v její zemi blahobyt a dobrá práce dobře odměněna. I rozhodl se Honza nabídnout princezně Dišperandě, tak ji totiž nazývali, své služby. V zámku byli přijati jako zástupci cizí země a byla vystrojena trachtace na jejich počest. O zábavu se postarala trojice veselých kumpánů a veselí se stupňovalo požíváním dobrých jídel a moků. Řada došla také na Honzu, měl předvést tanec své země, ale k tomu potřeboval tanečnicki. Sama princezna se nabídlá. I začala veselá podívaná, jak urozená paní tančí s Honzou, který se nenadál, že to proň skončí tak slavně. Princezna se do Honzy zamilovala, posadila jej vedle sebe, zálibně naň hleděla, padla mu kolem krku a vyznala mu lásku. Ale Honza již hezcím odolal, natož, aby podlehl ošklivé princezně. Slíbil jí sloužit, ale nic jiného ať po něm nechce. Princezna se dala do pláče a celý dvůr lkal nad nezdařenými námluvami. Princezna opustila slávnostní síň a za ní všichni dvořané, Honza zůstal

Jak Honza ke štěstí přišel

OBSAH BALETU

Je tomu již hodně dávno, kdy se v zapadlé české vsi narodil chudému kováři syn. Dali mu jméno po tátovi — Honza. Klouče rostlo jako z vody a když mu bylo pět let, tahal v kovárně měchy, a tím potahováním rostl a rostl jako bříza a sílil jako dub.

I. jednání:

Když dorostl ve švarného jinocha, leckterá panna z vesnice po něm hlavu otočila. Ale Honzík, jak mu teď máma říkala, seděl jen doma, držel se máminy sukně a tátova řemesla a když se táta rozloučil navždycky s tímto světem, musel ho Honza zastat. V kovárně to klapalo jedna radost, ale pořád se nemohl odhodlat k tomu, aby si našel děvče. Děvčata za ním ke kovárně docházela, ale marně. Honza neměl o nic zájem, než o svou práci.

Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech, a tak potkalo i Honzu. Honzovi umřela máma.

I uvažoval co počít, bylo mu smutno samotnému. A tak se rozhodl, že se vydá do světa. Nějaký zláfak zůstal po rodičích a s tím si ve světě poradí, síly má dost a nějakou práci také dovede. Tak sbalil své dědictví, zavřel kovárnu a vydal se do světa. Bylo to poprvé, kdy se Honza dostal na kraj dědiny a přišel k hlubokému lesu, přes který vedla cesta. Příjemný chlad a vůně lesa zlákaly Honzu k odpočinku. Usedl pod košatý dub, najedl se a jako obvykle, po jídle usnul. Mnoho snů provázelo jeho spánek, když tu najednou čísi ruka táhá zpod jeho hlavy ranec, na němž si ustlal. Honza vyskočí a už ve svých rukou drží dva ze tří lupičů.

Jak Honza ke štěstí přišel

Naštěstí třetí upadl, a tak jej Honza přišlápl nohou. Pěkně je spořádal, že teď tu všichni leží polomrtví jako bez dechu. Když se však má Honza k odchodu, škemrají, že by chtěli s ním, věrně že mu budou sloužit, ve světě se vyznají, kus jej již prošli. Honza si vymínil veškerou poslušnost, oni přislíbili, a tak si pláclí. Tak putovali světem, až došli do zvláštní země.

II. jednání:

Nerozuměli nikomu, a tak nezbývalo nic jiného, nežli se dohovorit rukama. Byla to země, ve které vládla princezna, chytrá sice, ale ošklivá, takže jí žádný princ nechtěl. Zato byl v její zemi blahobyť a dobrá práce dobře odměněna. I rozhodl se Honza nabídnout princezně Dišperandě, tak jí totiž nazývali, své služby. V zámku byli přijati jako zástupci cizí země a byla vystrojena trachtace na jejich počest. O zábavu se postarala trojice veselých kumpánů a veselí se stupňovalo požíváním dobrých jídel a moků. Rada došla také na Honzu, měl předvést tanec své země, ale k tomu potřeboval tanečnicki. Sama princezna se nabídla. I začala veselá podívaná, jak urozená paní tančí s Honzou, který se nenadál, že to proň skončí tak slavně. Princezna se do Honzy zamilovala, posadila jej vedle sebe, zálibně naň hleděla, padla mu kolem krku a vyznala mu lásku. Ale Honza již hezcím odolal, natož, aby podlehl ošklivé princezně. Slíbil jí sloužit, ale nic jiného ať po něm nechce. Princezna se dala do pláče a celý dvůr lkal nad nezdařenými námluvami. Princezna opustila slavnostní síň a za ní všichni dvořané, Honza zůstal

Jak Honza ke štěstí přišel

sám se svými kumpány. I přistoupil k němu starý kastelán a sdělil mu tajemství princezny ošklivosti.

Princezna byla o krásu připravena svou macechou. Aby se zalíbila princovi, který se přišel ucházet o ruku Dišperandy, kouzly princeznu krásy zbavila. A tak si princ odvedl místo dcery macechu a jako zástavu lásky jí daroval prsten. Jen tento prsten, který nosí nyní macecha, může princezně vrátit její krásu. Nikdo si však netroufá odejít do této země, která se příchodem zlé čarodějky stala nehostinnou a plnou zlých lidí.

Když to Honza uslyšel, rozhodl se zmocnit prstenu a vrátit princezně její krásu. Radili se všichni vespolek a připravili se na cestu do sousední země, která měla ve svém znaku draka. Dva z Honzových kumpánů se převlékli do ženských šatů, třetí vzal na sebe podobu kouzelníka — Honza pak byl jejich principálem.

III. jednání:

Došli do země, ve které vládl smutek. Lidé byli chudí, jen císařský dvůr tonul v nádheře, vše bylo ze zlata, stříbra a slonoviny. I podívali se smutní občané města veselosti přichozích a zvěst o nich se donesla až do císařského paláce. Ceremoniář je pozval, aby uspořádali představení v paláci a vnesli do jeho smutných síní jas a veselí. Že to vše půjde tak hladce si Honza nepředstavoval, zvláště když i císařovna se produkce potulných kejklířů zúčastnila. Honza představil

Jak Honza ke štěstí přišel

svou skupinu přítomným a začal produkci: sám se svými dvěma partnerkami předvedl velkou akrobatickou scénu. Kouzelník si mezitím připravoval plán, jak by se zmocnil císařovny prstenu; štěstí, že nechali před svým odjezdem zhotovit náhradní prsten podle obrazu, který jim ukázal kastelán.

Přítomní se rozveselili podívanou, kterou jim poskytl »Pas de trois« a dožadovali se pokračování. Zvědavost císařovny usnadnila celý plán, jak se zmocnit prstenu. Kouzelník provedl kouzlo a císařovně při něm vrátil prsten falešný. Tím skončilo posláním celé skupiny principála Honzy. Úkol byl splněn. A nyní rychle pryč, než císařovna zjistí svou ohybnost.

Zасыпání dary dvořanů, pospíchali pryč z místa činu.

Dohra:

Doma byli toužebně očekáváni, nebot po jejich odchodu se roznesla zpráva, za jakým posláním odešli. Jakmile princezna obdržela prsten, její tvář zkrásněla a všichni se veselili. Teď už Honza neodepřel princezně opakovanou nabídku, aby se stal jejím chotěm. I jeho tři kumpáni vyšli dobře, kouzelníka jmenoval Honza ministrem financí, ten, který nejvíce jedl, stal se ministrem zásobování a třetí ministrem zábavy a také se hned ujal funkce a vystrojil slavnou svatbu. Od princezny pak dostal každý nadávkem dvorní dámu za ženu.

BALET STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ

Oskar Nedbal

Jak Honza ke štěstí přišel

Baletní taškařice o mnoha proměnách

Libreto a dramaturg. úprava: zasl. umělec Emerich Gabzdyl

Hudební úprava: Vladimír Brázda

Choreografie a režie: zasl. umělec Emerich Gabzdyl

Dirigent: Vladimír Brázda

Scéna: Jan Obšil

Kostýmy: Jan Skalický j. h.

Korepetice: František Šonek

Asistenti choreografa: Julie Jastřembská, Jarmila Kovalová

Honza Richard Böhm
Jeho máma Alena Kadlecová
Marjánka Ronata Mrnušíková
Kačka Jindra Kurovská
Zuzka Alena Žáková
Tonička Karla Hrdinová
Bětko Zdena Šulcová
Ferda Jiří Hájek
Vincek Josef Radil
Vojtěch Josef Kopačka
Ondřej Vlastimil Vrba
Cyril Leoš Kratochvíl
Selská děvčata D. Hrdinová, O. Mitková,
L. Baroňová, D. Dobrá,
L. Vaňková, K. Bončková,
Z. Nedvědová, J. Čížová
Dělní chlapi R. Hučín, Tomáš Kyndl,
P. Benda
Hytlík Albert Janíček
Hajfka Karel Jurčík
Sírka Jiří Duží
Lesní víla Vlasta Pavelcová, nositelka
vyznamenání Za vynikající práci
Lesní muž Bohuslav Pašek
Vily Karla Hrdinová, Jindra
Kurovská, Zdena Šulcová,
Alice Kvasnicová,
R. Mrnušíková,
D. Krásová,
Jana Hamplová, Alena
Žáková
Zjevy O. Mitková, L. Baroňová,
J. Čížová, D. Dobrá,
Z. Nedvědová, D. Šírm-
rová

Princezna Elen Colombová
Dišperanda Leoš Kratochvíl
Všechnořek Jiří Hájek
Zaspalyše Josef Radil
Všeslibil Josef Kopačka
Všeckosněd Vlastimil Vrba
Komorná Umřvše Alice Kvasnicová
Služebné Dana Dobrá
Zdena Nedvědová
Přesolil Tomáš Kyndl
Přesladil Robert Hučín
Dvorní dámy O. Mitková, L. Baroňová,
A. Kadlecová, J. Čížová,
K. Bončková, D. Krásová,
L. Vaňková, Z. Hrdinová
Pážata Žáci baletního studia

Císař Leoš Kratochvíl
Všechno-splet Leoš Kratochvíl
Císařovna Jarmila Kovalová
Ta-je-saň Bohuslav Pašek
Ceremoniář Bohuslav Pašek
Ten-vi-vše Bohuslav Pašek
Dvorní dámy K. Hrdinová, R. Mrnuší-
ková, J. Kurovská,
Z. Šulcová, A. Žáková,
J. Hamplová, D. Šírm-
rová, P. Benda, R. Hučín,
B. Figurová

Premiéra 31. prosince 1965 v Divadle J. Myrona

Melodika a bohatost hudby
trouby Nedbalovej baletu
neučia v klidu pádu
pohybové citlivého človeka a
tak neuchová ani mi.

Vi to, že po prvýkrát v Prahe
tancujú to bol Nedbal, ktorý
v kročil v mi taneční kroky
mých počiatkov a poradiť prít
pod vedením tohoto veľkého
českého muzikanta v Bratislave
mi ukázať význam se tieto
bohaté hudby palaty a priblížiť
je druhému divákovi.

Delal jsem to pro jeho hru -
tuto baletu tančící.

Querich Gabriel

Brno v prosinci 1865

Oskar Nedbal

Dvořákův žák Oskar Nedbal (1874 — 1930), představuje v dějinách české hudby typ všestranně talentovaného umělce, jenž se proslavil nejen na dráze dirigentské, ale především jako člen (violista) slavného Českého kvarteta, které ve své době vybojovalo na světovém koncertním pódiu přední místo soudobé české hudbě.

Jako skladatel se Nedbal zpočátku soustředil na vážnou hudbu a z té doby pochází Scherzo caprice op. 5, klavírní suita „Z minulých dob“ op. 13, Pohádka o smutku a štěstí op. 16. Později se však jeho zájem přesunul k lehčímu hudebnímu žánru.

Přestože, hlavní váha Nedbalovy skladatelské činnosti převážně spočinula v oblasti operety (Polská krev, Cudná Barbora, Vinobraní a další), autor sám si nejvíce vážil svých pantomim a baletů. V roce 1902 se zrodila jeho Pohádka o Honzovi a dostala se až do Vídně. Další jeho hudební a taneční hra „Z pohádky do pohádky“ měla premiéru v roce 1908. V roce 1911 byla inscenována „Princezna Hyacinta“ v r. 1912 ve Vídni „Čertova babička“ a konečně baletní pantomima „Andersen“ o jejíž úspěch se zasloužil choreograf ND Achille Viscusi.

Nedbalovy pantomimy znamenaly ve své době

vrchol této formy. Předstihovaly daleko své předchůdce — K. Kovařovice, K. Bendla a Jindřicha Kaana. Nedbalovi se podařilo vytvořit novější typ baletní pantomimy, trvalejších hodnot bez tehdejších ustálených klišé a dobových nánosů. A i když dnes lze těžko inscenovat jeho pantomimická díla bez dramaturgických úprav (neboť i Nedbal podlehl dobovým módním požadavkům), přece nelze pochybovat o jejich hudebních hodnotách. Jejich síla spočívá především ve srozumitelnosti hudební řeči, v jiskrné muzikantské invenci a ve schopnosti podmanivě vyvolat pohádkovou náladu.

Z jmenovaných baletů nejpůvabnější je „Pohádka o Honzovi“, přestože byla skladatelovou první jevištní prací. Je to nesporně jeho dílo nejkrásnější. Přiblížil se k této české pohádce s velkou odpovědností. Vzorem mu byl Delibes. Zdá se však, že „Pohádka o Honzovi“ podává čistší hudební poezii a pravdivější obraz citu, než kterékoliv dílo Delibeso-vo. Druhým nejúspěšnějším tanečním dílem byla pantomima „Z pohádky do pohádky“, která od své premiéry roku 1908 zůstala téměř až do dnešní doby trvalou součástí baletního repertoáru všech velkých divadel.

Dramaturgická úprava libreta dnešního celovečerního baletu byla tedy vytvořena tak, aby provedla diváka výběrem nejkrásnějších a nejděčnějších melodií obou jmenovaných baletů a dala tak vyniknout tomu, co je v Nedbalově hudbě nejpůvabnější a co dodnes nebylo překonáno.

—es—

NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKO-SLEZSKÉ

Oskar Nedbal na ostravské scéně

Z pohádky do pohádky. Premiéra: 11. V. 1922

— D: Kubina F., Ch: Viscussi A., V: Wenig J.
— 2. 21. V. 1940 — D: Jílek F., Ch: Gabzdyl E.,
V: Kristin V. — 3. 10. III. 1951 — D: Brázda V.,
Ch: Gabzdyl E., V: Dušek J.

Pohádka o Honzovi. Premiéra: 30. V. 1924 — D:

Hanák M., Ch: Viscussi A., V: Hradský J. —
2. 13. VI. 1956 — D: Brázda V., Ch: Gabzdyl E.,
V: Obšil J.

Princezna Hyacinta. Premiéra: 4. XII. 1926 —

D: Halík B., Ch: Stuchlý I. R., V: Kristin V.

Andersen. Premiéra: 27. II. 1946 — D Brázda

V., Ch: Gabzdyl E., V: Obšil J.